

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Львівський національний університет імені Івана Франка
Економічний факультет
Кафедра економічної теорії

Затверджено

На засіданні кафедри економічної теорії економічного факультету
Львівського національного університету імені Івана Франка
(протокол № 1 від 31 серпня 2022 р.)

Завідувач кафедри _____ проф. Островерх П.І.

Силабус з навчальної дисципліни
“ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА УХВАЛЕННЯ РІШЕНЬ”,
що викладається в межах ОПП (ОПН)
другого (магістерського) рівня вищої освіти
для здобувачів зі спеціальності 051 Економіка
(спеціалізація “Бізнес-економіка”)*

* курс читається англійською мовою

Львів 2022 р.

Назва курсу	Теорія і практика ухвалення рішень
Адреса викладання курсу	М. Львів, проспект Свободи, 18
Факультет та кафедра, за якою закріплена дисципліна	Економічний факультет, кафедра економічної теорії
Галузь знань, шифр та назва спеціальності	051 Економіка
Викладачі дисципліни	Ватаманюк Остап Зіновійович, доктор економічних наук, професор кафедри економічної теорії
Контактна інформація викладачів	79008 м. Львів, проспект Свободи 18, кафедра економічної теорії, к. 114; ostap.vatamanyuk@lnu.edu.ua
Консультації з питань навчання по дисципліні відбуваються	Консультації в день проведення лекцій / практичних занять (за попередньою домовленістю), кафедра економічної теорії, к.114. Також можливі он-лайн консультації через Zoom. Для погодження часу он-лайн консультацій слід писати на електронну пошту викладача.
Сторінка курсу	https://econom.lnu.edu.ua/course/teoriia-i-praktyka-ukhvalennia-rishen-eng
Інформація про курс	Курс розроблено таким чином, щоб його учасники сформували глибоке розуміння фундаментальних теоретичних засад економічної поведінки індивідів і оволоділи сучасними засобами ухвалення ефективних рішень у сферах економіки та бізнесу.
Коротка анотація курсу	Дисципліна “Теорія і практика ухвалення рішень” є нормативною дисципліною з спеціальності 051 Економіка для освітньої програми “Бізнес-економіка”, яка викладається в другому семестрі в обсязі 4 кредитів (за Європейською Кредитно-Трансферною Системою ECTS).

<p>Мета та цілі курсу</p>	<p>Метою вивчення нормативної дисципліни “Теорія і практика ухвалення рішень” є: 1) засвоєння базових теоретичних засад економічної поведінки індивідів і фірм; 2) усвідомлення важливості психологічних чинників під час ухвалення рішень за умов ризику та невизначеності; 3) формування власного розуміння раціональності економічної поведінки людей; 4) оволодіння сучасними засобами ухвалення ефективних рішень у сферах економіки та бізнесу.</p>
<p>Література для вивчення курсу</p>	<p style="text-align: center;">Основна література:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Gilboa I. Making Better Decisions: Decision Theory in Practice / I. Gilboa. – Chichester: Wiley–Blackwell, 2011. – 219 p. 2. Gilboa I. Rational Choice / I. Gilboa. – Cambridge, Massachusetts: The MIT Press, 2010. – 158 p. <p style="text-align: center;">Додаткова література:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Акерлоф Дж. Фішинг. Хто і як маніпулює вашим вибором / Дж. Акерлоф, Р. Шиллер / пер. з англ. – Київ: Наш формат, 2017. – 272 с. 2. Аріелі Д. Передбачувана ірраціональність / Д. Аріелі; пер. з англ. – Львів: Видавництво Старого Лева, 2018. – 296 с. 3. Ватаманюк О. Біхевіористський підхід у сучасній економічній теорії / О.Ватаманюк // Економічна теорія. – 2006. – №1. – С. 40–51. 4. Ватаманюк О. З. Раціональність поведінки людини в економічній науці: класичний та неокласичний підходи / О. З. Ватаманюк // Економічна теорія та право. – 2018. – № 2. – С. 11–25. 5. Ватаманюк О. З. Раціональність поведінки людини в економічній науці: концепція обмеженої раціональності / О. З. Ватаманюк // Економічна теорія та право. – 2018. – № 3. – С. 11–25. 6. Канеман Д. Мислення швидко й повільно / Д. Канеман; пер. з англ. – 3-тє вид. – Київ: Наш формат, 2019. – 480 с. 7. Канеман Д. Принятие решений в неопределенности. Правила и предубеждения / Д. Канеман, П. Словик, А. Тверски / пер. с англ. – 2-е изд., испр., перераб. – Х.: Гуманитарный центр, 2014. – 544 с. 8. Клейнер Г. Б. К методологии моделирования принятия решений экономическими агентами / Г. Б. Клейнер // Экономика и математические методы. – 2003. – 39, № 2. – С. 1–32. 9. Barros G. Herbert A. Simon and the concept of rationality: Boundaries and procedures / G. Barros // Brazilian Journal of Political Economy. – 2010. – Vol. 30, № 3. – P. 455–472. 10. Camerer C. In Honor of Matthew Rabin: Winner of the John Bates Clark Medal / C. Camerer, Thaler R.H. // Journal of Economic Perspectives. – 2003. – Vol.17, №3. – P. 159–176. 11. Conlisk J. Why Bounded Rationality? / J. Conlisk // The Journal of Economic Literature. – 1996. – Vol. XXXIV. – P. 669–700. 12. Fehr E. Fairness and Retaliation. The Economics of Reciprocity / E. Fehr E, S. Gächter // Journal of Economic Perspectives. – 2000. – Vol. 14, №3. – P. 159–181. 13. Frederick S. Time Discounting and Time Preference: A Critical Review / S. Frederick, G. Loewenstein, T.

- O'Donoghue // Journal of Economic Literature. – 2002. – Vol. XL. – P.351–401.
14. Gigerenzer G. Bounded Rationality. The Adaptive Toolbox / G. Gigerenzer, R. Selten. – Cambridge, Massachusetts: The MIT Press, 2001.
15. Graziano M. Rationality and choices in economics: behavioral and evolutionary approaches / M. Graziano, D. Schiliro. – [Электронный ресурс] – Режим доступа: https://mpra.ub.uni-muenchen.de/35971/1/GrazianoMSchilir_D_Choice_and_Rationality_Jan2012.pdf
16. Kahneman D. Prospect Theory: An Analysis of Decision under Risk / D.Kahneman, A.Tversky // Econometrica. – 1979. – Vol. 47, № 2. – P. 263–292.
17. Klaes M. A Conceptual History of the Emergence of Bounded Rationality / M. Klaes, E.-M. Sent // History of Political Economy. – 2005. – Vol. 37, № 1. – P. 27–59.
18. Lazear P. E. Economic Imperialism / Lazear P. E. // The Quarterly Journal of Economics. – 2000. – Vol. 115, № 2. – P. 99–146.
19. Mastrogiorgio A. Embodying rationality / A. Mastrogiorgio, E. Petracca. – [Электронный ресурс] – Режим доступа: https://mpra.ub.uni-muenchen.de/74658/1/MPRA_paper_74658.pdf
20. Mullainathan S. Behavioral Economics / S. Mullainathan, R. H. Thaler // NBER Working Paper 7948. – [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://www.nber.org/papers/w7948>
21. O'Donoghue T. Doing It Now or Later / T. O'Donoghue, M. Rabin // The American Economic Review. – 1999. – Vol.89, №1. – P. 103–124.
22. Persky J. The Ethology of *Homo Economicus* / J. Persky // The Journal of Economic Perspectives. – 1995. – Vol. 9, № 2. – P. 221–231.
23. Pingle M. Deliberation Cost as a Foundation for Behavioral Economics / M. Pingle. – [Электронный ресурс] – Режим доступа: <https://pdfs.semanticscholar.org/11a4/70ba6b768e988a39331907fbc6304b92711e.pdf>
24. Pingle M. Looking under the hood: Exploring assumptions and finding behavioral economics / M. Pingle // Journal of Economic Behavior & Organization. – 2010. – Vol. 73. – P. 73–76.
25. Rabin M. Incorporating Fairness into Game Theory and Economics / M. Rabin // The American Economic Review. – 1993. – Vol. 83, №5. – P. 1281–1302.
26. Rabin M. Psychology and Economics / M. Rabin // The Journal of Economic Literature. – 1998. – Vol. XXXVI. – P. 11–46.
27. Simon H. A. Rational Decision-Making in Business Organizations. Nobel Memorial Lecture / H. A. Simon. – [Электронный ресурс] – Режим доступа: URL: https://www.nobelprize.org/nobel_prizes/economic-sciences/laureates/1978/simon-lecture.pdf
28. Simon H. A. Rationality as Process and as Product of Thought. Richard T. Ely Lecture / H. A. Simon // The American Economic Review. – 1978. – Vol. 68, № 2. – P. 1–16.
29. Simon H. A. Theories of Decision-Making in Economics and Behavioral Science / H. A. Simon // The American Economic Review. – 1959. – Vol. 49, № 3. – P. 253–283.

	<p>30. Thaler R.H. An Economic Theory of Self-Control / R. H. Thaler, H. M. Shefrin // The Journal of Political Economy. – 1981. – Vol. 89, №2. – P. 392–406.</p> <p>31. Thaler R.H. From Homo Economicus to Homo Sapiens / R. H. Thaler // Journal of Economic Perspectives. – 2000. – Vol. 14, №1. – P. 133–141.</p> <p>32. Thaler R.H. Saving, Fungibility, and Mental Accounts / R. H. Thaler // Journal of Economic Perspective. – 1990. – Vol. 4, №1. – P. 193–205.</p> <p>33. Vriend N. J. Rational behavior and economic theory / N. J. Vriend // Journal of Economic Behavior & Organization. – 1996. – Vol. 29. – P. 263–285.</p>
<p>Обсяг курсу</p>	<p>48 годин аудиторних занять. З них 32 години лекцій, 16 годин практичних занять та 72 години самостійної роботи</p>
<p>Очікувані результати навчання</p>	<p>Після завершення курсу студенти повинні</p> <p>знати:</p> <ul style="list-style-type: none"> - суть та основні положення альтернативних концепцій раціональності в сучасній економічній науці; - причини та особливості вияву зміщень оцінок і вибору індивідів, а також розуміти роль евристик у процесі ухвалення індивідами достатньо ефективних рішень; - чинники, що ускладнюють процес ухвалення рішень в умовах невизначеності і ризику, та засоби поліпшення ситуації; - принципи ухвалення рішень у межах груп індивідів та потенційні проблеми, що виникають при цьому; - причини і механізми впливу психологічних чинників та емоцій на процес ухвалення рішень індивідами; <p>вміти:</p> <ul style="list-style-type: none"> - розрізняти різні концепції раціональності в економічній науці і розуміти підґрунтя відмінностей різних підходів; - аналізувати рішення індивідів у різних життєвих ситуаціях і виявляти вплив чинників, які спричиняють зміщення оцінок та вибору; - використовувати окремі евристики для економії часу та зусиль і ухвалення достатньо добрих, хоч і не оптимальних, рішень; - використовувати сучасні підходи для поліпшення ухвалення рішень в умовах ризику та невизначеності; - аналізувати процеси ухвалення рішень у межах груп індивідів і використовувати базові ідеї теорії ігор. <p>Зміст навчальної дисципліни направлений на формування наступних компетентностей: ЗК 1, ЗК 2, СК 1, СК 2, СК 7, СКС 2, СКС 3, СКС 5.</p>

	Отримані знання з навчальної дисципліни стануть складовими наступних програмних результатів навчання: ПРН 1, ПРН 2, ПРН 3, ПРН 6, ПРН 7, ПРН 9, ПРН 12, ПРН 17, ПРН 18, ПРН 20 (детальніше див. Додаток 1).
Ключові слова	Теорія і практика ухвалення рішень, класична раціональність, принцип оптимізації, обмежена раціональність, поведінкова економіка, евристики, зміщення оцінки та вибору, фреймінг, якорування, мислена бухгалтерія, аналіз статистичних даних, кореляції та причинно-наслідковий зв'язок, класична та Баєсова статистика, невизначеність, ризик, теорія перспектив, рішення у межах групи, теорія ігор, стратегії.
Формат курсу	Очний
Теми	Див. додаток
Підсумковий контроль, форма	Іспит: письмовий/тестовий/комбінований
Пререквізити	“Мікроекономіка”, “Вища математика для економістів”
Навчальні методи та техніки, які будуть використовуватися під час викладання курсу	Лекції, презентації, колаборативне навчання (робота в невеликих групах), дискусії
Необхідне обладнання	Проектор, персональний комп'ютер, смартфон з доступом до мережі
Критерії оцінювання (окремо для кожного виду навчальної діяльності)	<p>Розподіл балів має такий вигляд: 30 балів – сумарно модулі № 1 і №2; 20 балів – поточний контроль (робота під час практичних занять); 50 балів – екзамен.</p> <p>Письмові роботи: очікується, що студенти виконають декілька видів письмових контрольних робіт.</p> <p>Академічна добросовісність: очікується, що контрольні роботи студентів будуть виконані ними особисто, без використання навчальної літератури, інших джерел інформації та взаємного консультування. Відсутність посилань на використані джерела, фабрикування джерел, списування, втручання в роботу інших студентів становлять, але не обмежують, приклади можливої академічної недобросовісності. Виявлення ознак академічної недобросовісності в письмовій чи контрольній роботі студента є підставою для її не зарахування викладачем, незалежно від масштабів плагіату чи обману.</p> <p>Відвідання занять є важливою складовою навчання. Очікується, що всі студенти відвідають усі лекції і практичні заняття курсу. Студенти мають інформувати викладача про неможливість відвідати заняття. У будь-якому випадку студенти зобов'язані дотримуватися усіх строків визначених для виконання усіх видів письмових робіт, передбачених курсом.</p> <p>Література. Уся література, яку студенти не зможуть знайти самостійно, буде надана викладачем виключно в освітніх цілях без права її передачі третім особам. Студенти заохочуються до використання також й іншої літератури та джерел, яких немає серед рекомендованих.</p>

	<p>Політика виставлення балів. Враховуються бали набрані під час практичних (семінарських) занять, контрольних тестувань, за виконання самостійної роботи та бали підсумкового тестування. При цьому обов'язково враховуються присутність на заняттях та активність студента під час практичних занять; недопустимість пропусків та запізнь на заняття; користування мобільним телефоном, планшетом чи іншими мобільними пристроями під час заняття в цілях не пов'язаних з навчанням; списування та плагіат; несвоєчасне виконання поставленого завдання тощо.</p> <p>Жодні форми порушення академічної доброчесності не толеруються.</p>
<p>Перелік питань до екзамену</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Раціональність у класичній економічній науці. <i>Homo Economicus</i>. Раціональність як максимізаційна поведінка. Раціональність як узгодженість вибору індивіда. 2. Раціональність у межах неокласичного підходу. Системи переваг та уподобань індивідів. Необмежена раціональність. Аргументи на користь необмеженої раціональності. 3. Принцип оптимізації. Корисність. Максимізація корисності за бюджетного обмеження. 4. Обмежена раціональність. Етимологія терміну “обмежена раціональність”. Обмежена раціональність за Г.Саймоном. Процедурна раціональність. 5. Багатозначність поняття обмеженої раціональності. Оптимізація за обмежень. Обмежена раціональність у поведінковій економіці. Екологічна раціональність Г.Гігеренцера. 6. Зміщення оцінки та вибору. Ефект фреймінгу і використання формальних моделей. 7. Ефект володіння. Незворотні втрати. Дерево рішень. 8. Евристики та їх використання. Евристика репрезентативності. Евристика доступності. 9. Якорування. Мислена бухгалтерія. Часова непослідовність. 10. Глушення статистичних даних. Ймовірність. Умовна ймовірність. Помилка гравця. 11. Зміщені вибірки. Регресія до середнього значення. Кореляція та причино-наслідкові зв'язки. 12. Класична та Баєсова статистика. 13. Рішення в умовах невизначеності. Об'єктивні та суб'єктивні ймовірності. 14. Статистичні пастки. Навчання на основі відомих фактів. Принцип визначеності. 15. Рішення в умовах ризику. Максимізація очікуваного значення. Закон великих чисел. 16. Максимізація очікуваної корисності. Несхильність до ризику. Теорія перспектив. 17. Рішення у межах групи. Агрегація переваг. Принцип Кондорсе. 18. Теорема неможливості Ероу. Системи голосування. Оптимальність за Парето. 19. Основи теорії ігор. Дилема ув'язнених. 20. Домінантні стратегії. Повторювані ігри. 21. Рівновага Неша. Змішані стратегії. 22. Послідовні ігри. Загрози та зобов'язання. 23. Роль емоцій під час ухвалення рішень. Як вимірюють добробут. Що таке щастя?
<p>Опитування</p>	<p>Анкету-оцінку з метою оцінювання якості курсу буде надано по завершенню курсу.</p>

Зміст навчальної дисципліни направлений на формування наступних компетентностей.

Загальні компетентності (ЗК).

ЗК 1. Здатність генерувати нові ідеї (креативність)

ЗК 2. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

Фахові компетентності спеціальності (СК).

СК 1. Здатність застосовувати науковий, аналітичний, методичний інструментарій для обґрунтування стратегії розвитку економічних суб'єктів та пов'язаних з цим управлінських рішень.

СК 2. Здатність до професійної комунікації в сфері економіки іноземною мовою.

СК 7. Здатність обґрунтовувати управлінські рішення щодо ефективного розвитку суб'єктів господарювання.

СКС 2. Здатність самостійно обирати методи аналізу і моделювання управлінських, фінансових та інвестиційних рішень за різних комбінацій умов зовнішнього середовища

СКС 3. Розуміння фундаментальних теоретичних засад та альтернативних підходів до аналізу економічної поведінки індивідів і фірм, здатність використовувати сучасні засоби ухвалення рішень в умовах ризику та невизначеності.

СКС 5. Здатність здійснювати послідовний і синхронний англо-український переклад, професійно аналізувати економічні тексти і тексти суспільно-політичного спрямування та обирати перекладацькі методи та підходи з погляду їхньої ефективності.

Отримані знання з навчальної дисципліни стануть складовими наступних програмних результатів навчання.

Програмні результати навчання (ПРН).

ПРН 1. Формулювати, аналізувати та синтезувати рішення науково-практичних проблем.

ПРН 2. Розробляти, обґрунтовувати і приймати ефективні рішення з питань розвитку соціально-економічних систем та управління суб'єктами економічної діяльності.

ПРН 3. Вільно спілкуватися з професійних та наукових питань державною та іноземною мовами усно і письмово.

ПРН 7. Обирати ефективні методи управління економічною діяльністю, обґрунтовувати пропонувані рішення на основі релевантних даних та наукових і прикладних досліджень.

ПРН 9. Приймати ефективні рішення за невизначених умов і вимог, що потребують застосування нових підходів, методів та інструментарію соціально-економічних досліджень.

ПРН 12. Обґрунтовувати управлінські рішення щодо ефективного розвитку суб'єктів господарювання, враховуючи цілі, ресурси, обмеження та ризики.

ПРН 17. Застосовувати сучасні методи аналізу і моделювання управлінських, фінансових та інвестиційних рішень, адаптувати їх до конкретних економічних умов, правильно інтерпретувати отримані результати

ПРН 18. Застосовувати сучасні підходи до аналізу економічної поведінки індивідів та фірм в умовах ризику і невизначеності для ухвалення ефективних рішень у сферах економіки та бізнесу.

ПРН 20. Здійснювати послідовний і синхронний англо-український переклад, професійно аналізувати економічні тексти та обирати перекладацькі методи та підходи з погляду їхньої ефективності.

СХЕМА КУРСУ

Тиждень	Тема, план, короткі тези	Форма діяльності	Література	Завдання, год	Термін виконання
1	1. Вступ до “Теорії та практики ухвалення рішень”. Поняття раціональності в економічній науці. <i>Homo Economicus</i> . Необмежена раціональність. Обмежена раціональність. Як люди ухвалюють рішення.	Лекція – 2 год; практичне заняття (групова робота, дискусія) – 1 год.	ОЛ: 2 ДЛ: 4, 5, 11, 18, 22, 29, 31, 33	Опрацювати літературу (включно з виконанням практичних завдань)	Тиждень 2
2	2. Класичне та неокласичне тлумачення раціональності. Історичний огляд. Принцип оптимізації. Системи переваг та уподобань індивідів. Максимізація корисності за бюджетного обмеження.	Лекція – 2 год; практичне заняття (групова робота, дискусія) – 1 год.	ОЛ: 2 ДЛ: 4, 5, 8, 11, 14, 29, 31, 33	Опрацювати літературу (включно з виконанням практичних завдань)	Тиждень 3
3	3. Концепція обмеженої раціональності. Обмежена раціональність за Г.Саймоном. Процедурна раціональність. Обмежена раціональність у поведінковій економіці.	Лекція – 2 год; практичне заняття (групова робота, дискусія) – 1 год.	ОЛ: 2 ДЛ: 3, 5, 6, 9–12, 14–17, 23–29	Опрацювати літературу (включно з виконанням практичних завдань)	Тиждень 4
4	4. Зміщення оцінки та вибору. Ефект фреймінгу та використання формальних моделей. Ефект володіння. Незворотні втрати. Дерево рішень.	Лекція – 2 год; практичне заняття (групова робота, дискусія) – 1 год.	ОЛ: 1 ДЛ: 1 – 3, 6, 10, 25, 26	Опрацювати літературу (включно з виконанням практичних завдань)	Тиждень 5
5–6	5. Евристики та їх використання. Евристика репрезентативності. Евристика доступності. Ефект якоря. Мислена бухгалтерія. Часова непослідовність.	Лекція – 4 год; практичне заняття (групова робота, дискусія) – 2 год.	ОЛ: 1 ДЛ: 1–3, 6, 7, 14, 21, 25, 30, 32	Опрацювати літературу (включно з виконанням практичних завдань)	Тиждень 7
7–8	6. Тлумачення статистичних даних. Ймовірність. Умовна ймовірність. Помилка гравця. Зміщені вибірки. Регресія до середнього значення. Кореляція та причинно-наслідкові зв'язки. Баєсова статистика.	Лекція – 4 год; практичне заняття (групова робота, дискусія) – 2 год.	ОЛ: 1, 2 ДЛ: 1, 2, 6, 7	Опрацювати літературу (включно з виконанням практичних завдань)	Тиждень 9
9	7. Рішення в умовах невизначеності. Об'єктивні та суб'єктивні ймовірності. Статистичні пастки. Навчання на основі відомих фактів. Принцип визначеності.	Лекція – 2 год; практичне заняття (групова робота, дискусія) – 1 год.	ОЛ: 1, 2 ДЛ: 1, 2, 6, 7	Опрацювати літературу (включно з виконанням практичних завдань)	Тиждень 10
10–11	8. Рішення в умовах ризику. Максимізація очікуваного значення. Закон великих чисел. Максимізація очікуваної корисності. Несхильність до ризику. Теорія перспектив.	Лекція – 4 год; практичне заняття (групова робота, дискусія) – 2 год.	ОЛ: 1, 2 ДЛ: 6, 7, 10, 16, 25	Опрацювати літературу (включно з виконанням практичних завдань)	Тиждень 12
12–13	9. Рішення у межах групи. Агрегація переваг. Принцип Кондорсе. Теорема неможливості Ероу. Системи голосування. Оптимальність за Парето.	Лекція – 4 год; практичне заняття (групова робота, дискусія) – 2 год.	ОЛ: 2 ДЛ: 1, 2, 6	Опрацювати літературу (включно з виконанням практичних завдань)	Тиждень 14

14–15	10. Основи теорії ігор. Дилема ув'язнених. Домінантні стратегії. Повторювані ігри. Рівновага Неша. Змішані стратегії. Послідовні ігри. Загрози та зобов'язання.	Лекція – 4 год; практичне заняття (групова робота, дискусія) – 2 год.	ОЛ: 2 ДЛ: 1, 2, 6	Опрацювати літературу (включно з виконанням практичних завдань)	Тиждень 16
16	11. Роль емоцій під час ухвалення рішень. Як вимірюють добробут. Що таке щастя?	Лекція – 2 год; практичне заняття (групова робота, дискусія) – 1 год.	ОЛ: 1, 2 ДЛ: 1, 2, 6	Опрацювати літературу (включно з виконанням практичних завдань)	Тиждень 16

У разі необхідності внесення змін до структури чи змісту силабусу студентів буде повідомлено про такі зміни.

Автор

/О.З.Ватаманюк/